

המכללה לישראל
כתיבה אקדמית
כללי ציטוט ורישום מקורות

להלן שתי שיטות לרישום הערות שוליים/סוף ומקורות.
להרחבה מומלץ לעיין ב:

- *Chicago Manual of Style*, 14th edition. Chicago: The University of Chicago Press, 1993. [Z253.C57 1993]
- Turabian, Kate. *A Manual for Writers of Term Papers, Theses, and Dissertations*, 6th edition. Chicago: University of Chicago Press, 1996. [LB2369.T8 1996]

**שים לב! השימוש בשיטה ראשונה (הערות) מלווה בשימוש בשיטה ראשונה (מקורות),
וכן השימוש בשיטה שנייה (ציטוט בתוך הטקסט) מלווה בשימוש בשיטה שנייה
(מקורות). אין לערבב בין שתי השיטות!**

שיטה ראשונה - הערות (שוליים)

(על פי: *Chicago Manual of Style* זו השיטה המקובלת במקצועות הקרובים יותר למדעי הרוח)
ציטוט מספר: שם פרטי ומשפחה, שם הספר (מקום ההוצאה: שם ההוצאה, שנת ההוצאה), עמוד/ים.
אלוף הראבן, *מלחמות ושלוש*: ישראל ושכניה הערביים תמורות, בעיות, מסמכים (תל אביב: שוקן, 1989), ע"ע 90 - 91.

Elisabeth Kubler-Ross, *On Death and Dying* (New York: The Macmillan Company, 1969), pp. 50-52.

את שם הספר ניתן לציין באחת מהדרכים: בכתב נטוי, מודגש או עם קו תחתון.
במקרה שאותה הוצאה פעילה במספר ערים יש לציין את העיר בה הוצא הפרט המסוים בלבד.
ציטוט ממאמר בכתב עת: שם פרטי ומשפחה, "שם המאמר", *שם כתב העת ומספר הכרך*, מספר החוברת (חודש ושנת ההוצאה), עמוד/ים.

מיכאל יזהר, "ישראל ארצות הברית ודעת הקהל האמריקנית", *כיוונים* 43 (6) (יוני 1994), ע"ע 158 - 160.
Daniel Pipes & Martin Peretz, "Bush, Clinton & the Jews-A Debate," *Commentary* 94 (4) (October 1992), p. 17.

את שם כתב העת ניתן לציין באחת מהדרכים: בכתב נטוי, מודגש או עם קו תחתון.
לציון הכרך והגיליון ניתן לרשום את הקיצורים vol. ו- no. או לרשום את מספר הכרך ולאחריו את מספר החוברת בסוגריים (ראה/י דוגמה בעברית). יש לבחור באחת משתי האפשרויות ולהמשיך בה בעקביות.
עונת השנה עשויה להופיע כציון סידורי במקום או בנוסף למספר, וכן יש לציין את שנת הפרסום.
בציטוט מכתב עת אין הכרח בציון שם ההוצאה או מקום ההוצאה, אך חובה לציין את מועד ההוצאה.
ציטוט מפרק: (בעברית) שם פרטי ומשפחה, "שם הפרק", בתוך שם פרטי ומשפחה של העורך/כים (עורך/כים), שם הספר (מקום ההוצאה: שם ההוצאה, שנת ההוצאה), עמוד/ים.

פרק שנכתב ע"י מחבר אחד או יותר בספר המקבץ את עבודותיהם של מספר חוקרים ובעריכת עורך או עורכים.

סטיבן שפיגל, "ממשל קרטור והסכסוך הערבי-ישראלי", בתוך איתמר רבינוביץ' וחיים שקד (עורכים), *ארצות הברית והמזרח התיכון* (תל אביב: עם עובד, תש"ס, 1980), ע' 320.

(English) first & last name of author, "chapter title," in name\ of editor\ (ed.\ eds.), *book title* (city of publishing: publisher name, year of publishing), page\ s.

Arend Lijphart, "The Comparable-cases Strategy in Comparative Research," in Lois J. Cantori & Andrew H. Zigler (eds.), *Comparative Politics in the Post-Behavioral Era* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 1988), pp. 54-55.

את שם הספר ניתן לציין באחת מהדרכים: ככתב נטוי, מודגש או עם קו תחתון.
מאמר מתוך עיתון יומי או שבועון: שם פרטי שם משפחה, "שם המאמר", "שם העיתון", תאריך מדויק של הופעת העיתון או השבועון, כרך, מס', עמודים. (ניתן לעתים לוותר על שם המחבר ועל מספר הכרך) יוסי מלמן. "אנשי יחידת מסתערבים שפעלה בשנות ה-50 נישאו לערביות בזהות בדויה", *הארץ*, 29 בספטמבר 1988, כרך 80, מס' 240100, א1.

שיטה ראשונה - רשימת מקורות

ספר: שם משפחה, שם פרטי. שם הספר. מקום ההוצאה: שם ההוצאה, שנת ההוצאה. יוהר, מיכאל. *ארצות הברית והמזרח התיכון*. תל אביב: עם הספר, 1977.
Spiegel, Steven. *The Other Arab-Israeli Conflict: Making America's Middle East Policy from Truman to Reagan*. Chicago: The University of Chicago Press, 1985.

מאמר בכתב עת: שם משפחה, שם פרטי. "שם המאמר". שם כתב העת מספר הכרך (מספר חוברת), מועד הוצאה, עמודים.

עצמון, יעל. "נשים בפוליטיקה הישראלית". *מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים* 33 (1), 1990, 5 - 8.
Laquer, Walter. "Why the Shah Fell." *Commentary* 67 (3), March 1979, pp. 47-55.

פרק מתוך ספר: שם משפחה, שם פרטי. "שם הפרק". בתוך שם משפחה ופרטי של העורך/כים. עורך/כים. שם הספר. מקום ההוצאה: שם ההוצאה, שנת ההוצאה, ע"ע.

מארש, דייוויד. "חיברות פוליטית: ערעורים על הנחות מקובלות". בתוך איזנשטדט, ש. נ., עמנואל גוטמן ויעל עצמון. *עורכים. מדינה וחברה: סוגיות בסוציולוגיה פוליטית*, כרך ב'. תל אביב: עם עובד, 1990, 271 - 280.

Pruitt, Dean G. "Kissinger as a Traditional Mediator with Power." In Rubin, Jeffrey Z. ed. *Dynamics of Third Party Intervention: Kissinger in the Middle East*. New York: Preager Publishers, 1981, pp.136-147.

מאמר מתוך עיתון יומי או שבועון: שם משפחה, שם פרטי. "שם המאמר". שם העיתון, תאריך מדויק של הופעת העיתון או השבועון, כרך, מס', עמודים. (ניתן לעתים לוותר על שם המחבר ועל מספר הכרך) מלמן, יוסי. "אנשי יחידת מסתערבים שפעלה בשנות ה-50 נישאו לערביות בזהות בדויה". *הארץ*, 29 בספטמבר 1988, כרך 80, מס' 240100, א1.

הערות והערות שוליים - הסבר כללי

כל עבודה אקדמית מבוססת בחלקה על מקורות משניים (פרסומים אחרים בנושאים קרובים או באותם נושאים) או ראשוניים (כתבי-יד, ארכיונים, דוחות...). ציטוט ישיר מאלה חייב להופיע בהערה (או ע"י רישום מקור בגוף העבודה). אם הציטוט מקורו במסמך מודפס חובה לציין את מספרי העמודים בהערה. רעיונות ופרשנויות או עובדות שנחשפו חובה לתעד בהערה.

הערות המתעדות טקסט ומתאימות למספרי מראי מקום בטקסט הן "הערות שוליים" כאשר הן מופיעות בתחתית העמוד ו"הערות" כאשר הן בסוף העבודה.

יש להשתדל למקם הערות בסוף משפט או בסוף חלק משפט. מספרים הממוקמים בין נושא ונושא וכדומה, מפריעים לקורא. מספר הערה שמציין ציטוט יופיע בסופו של הציטוט, בין אם הוא קצר ומשולב בטקסט ובין אם ארוך ומופיע בנפרד.

את ההערות יש למספר ברצף החל ממספר 1 לאורך כל העבודה.

כאשר תוכן ההערה זהה לחלוטין להערה שהופיעה קודם ניתן לציין: 5. "ראה הערה 2".

כאשר מוחקים או מוסיפים הערות אין זה מקצועי להשתמש ב- 4a או 5a.

הערות לטבלאות, גרפים וכדומה אינם ממוספרים יחד עם הערות הטקסט. את ההערות מדפיסים מתחת לתרשים ולא בתחתית דף הטקסט (או בסוף העבודה).

כל הערה מתחילה בכניסה זעירה ומסתיימת בנקודה.

כאשר הערה אחת מכילה יותר ממקור אחד יש להפריד ביניהם בנקודה-פסיק (;).

כאשר ההערה מכילה כיתוב נוסף למקור הציטוט ראשית יבוא המקור. החומר הנוסף יחל משפט חדש או יופרד בנקודה-פסיק.

כאשר ההערה מכילה ציטוט נוסף יש לציין את המקור בסוגריים לאחר הציטוט ולפני הנקודה הסופית.

צורת ההערה (הוסבר בהרחבה לעיל)

הערה צריכה לאפשר מציאת המקור במינימום זמן ולכן תתחיל ההערה בדרך כלל בשמו של המחבר על פיו ניתן למצוא את הפרסום.

יש לציין את מלוא הפרטים בפעם הראשונה בו מופיע מקור מסוים ברשימת הערות, לאחר שימוש ראשוני בשם כותר ניתן להשתמש בקיצור כאשר השם חוזר על עצמו. השם המקוצר יכול את עיקר הכותר. **הערה**

מקוצרת תכיל את שם משפחתו של המחבר, שם הכותר המקוצר, עמודים. היינו: *Bialer, Between East*

and West, 266.

בשיטת קיצור זו אין הבדל בין סוגי המקורות השונים (ספר, מאמר, פרק...).

כותרת מלאה של הספר, המאמר, הפרק...	כותרת מקוצרת
מלחמות ושלוש: ישראל ושכניה הערביים - תמורות, בעיות, מסמכים	מלחמות ושלוש
14,729 קולות חסרים: תמצית ניתוח תוצאות הבחירות לכנסת ה-14 ולראשות הממשלה-1996	תוצאות הבחירות-1996
קמפ דייוויד: השלום והמשחק הפוליטי	קמפ דייוויד
<i>Health Progress in the United States,</i>	<i>Health Progress</i>

	1900-1960
<i>Ancient Egypt</i>	<i>The Culture of Ancient Egypt</i>
<i>Papers of the Presidents</i>	<i>A Compilation of the Messages and Papers of the Presidents, 1789-1897</i>
<i>Between East and West</i>	<i>Between East and West: Israel's Foreign Policy Orientation 1948-1956</i>

"Ibid." (ibidem = "אותו דבר") מתייחס לעבודה שצוטטה בהערה הקודמת. אין להשתמש בו אם בהערה הקודמת יותר מעבודה אחת. הקיצור מחליף את שם המחבר, שם הפרסום וככל שהחומר הבא זהה לזה שבהערה הקודמת. אין להשתמש בשם המחבר או הכותר ביחד עם הקיצור. בעברית המלה היא "שם". כאשר גם הכותר וגם העמודים זהים נציין "שם, שם". למשל:

5. הראבן, מלחמות ושלוש, ע' 84. (הערה מקוצרת)

6. שם, שם. (אותו כותר ואותו עמוד)

7. שם, 86. (אותו כותר ועמוד שונה)

9. Roche, *Quest for the Dream*, p. 175. (הערה מקוצרת)

10. Ibid. (אותו כותר ואותו עמוד)

11. Ibid., p. 176. (אותו הכותר, מספר עמוד שונה)

סוגים של הערות

בכל המקרים מבנה ההערה דומה.

1. מראה מקום: הפנייה למקור סמכותי, תוך שימוש מדויק במלותיו של המקור או בנתוניו.
2. פרפרזה (להביע בנוסח אחר): על מנת להביע את מחשבותיו יכול כותב העבודה להשתמש במלים שלו, בדרך כלל באופן קצר יותר. יש להיעזר בשני עקרונות מנחים:
 - א. הפרפרזה צריכה להביע את עיקרי דבריו של המחבר מבלי לעוותם או לשבשם.
 - ב. הפרפרזה צריכה להיות רלבנטית לנושא בו דן כותב העבודה.
3. הערה אישית: הבהרה, רקע, הגדרת מונחים: מידע הנחוץ להבנת הנאמר בגוף העבודה אך אינו הכרחי בגוף העבודה או מפריע לרצף קריאת העבודה.

שיטה שניה - ציטוט

(על פי University of Chicago Press זו השיטה של המקצועות הקרובים יותר למדעי הטבע)
שיטה זו שונה מהראשונה בכך שהמקור נכתב בגוף העבודה. הפירוט המלא של המקור יובא רק ברשימת המקורות לעבודה. השיטה קלה יותר לעבודה ונתונה לפחות טעויות.
בגוף העבודה יש לציין: שם המחבר שנת הפרסום, עמודים (Quandt 1993, 303).
במקרה של שניים או שלושה מחברים (Dayan, Peres & Gazit 1988, 12)
על פי שיטה זו אין הבדל בין רישום מקורות מסוגים שונים (ספר, מאמר, פרק...) בגוף העבודה.
דוגמה: "יש הטוענים (Sick 1985, 21) שהזעזוע שעבר על שגרירות ארצות הברית בטהרן היה פעולה של תיאטרון פוליטי שנועד להשפיע על מאבק השליטה הפנימי במהפכה האיראנית." ניתן גם לציין את שם המחבר בברור: "הראבן (83-85, 1989) קובע שבמזרח התיכון קיימות שלוש קבוצות של מדינות."
כאשר נשתמש בפרסומים של אותו מחבר מאותה שנה נציין אותיות ליד שנת הפרסום: (Quandt 1993a, 25).

שיטה שניה - רשימת מקורות

ספר: שם משפחה, שם פרטי. שנת פרסום. שם הספר. מקום ההוצאה: שם ההוצאה.
ישי, יעל. 1987. קבוצות אינטרס בישראל מבחנה של דמוקרטיה. תל אביב: עם עובד.
Haynes, Johnson. 1980. *In the Absence Power*. New York: The Vilking Press.
ספר ערוך: שם משפחה, שם פרטי ו/and שם פרטי ומשפחה, עורכים. שנת פרסום. שם הספר. מקום ההוצאה: שם ההוצאה. (ניתן להשתמש ב- & אך יש להתמיד בכך)
בספר עם יותר משלושה מחברים יירשם המחבר הראשון והציון et. al., כלומר 'ואחרים'. (אין להפריד בפסיק את שם המחבר והקיצור 'ואחרים'.)
Goodin, Robert E. & Hans-Dieter Klingemann, eds. 1996. *A New Handbook of Political Science*. New York: Oxford University Press.
ספר עם יותר ממחבר אחד: שם משפחה, שם פרטי ו/and שם פרטי ומשפחה. שנת פרסום. שם הספר. מקום ההוצאה: שם ההוצאה.
קורן, דן ובוטז שפירא. 1997. קואליציות. תל אביב: זמורה ביתן.
Rosenfeld, Henry & Majid Al Haj. 1990. *Arab Local Government in Israel*. Boulder: Westview Press.
מאמר בכתב עת: שם משפחה, שם פרטי. שנת פרסום. "שם המאמר." שם כתב העת כרך: עמודים (שם לב שאין כל סימן בין שם כתב העת ומספר הכרך).
גביון, רות. 1994. "דת ומדינה הפרדה והפרטה." משפט וממשל ב' (1): 55 - 96.
Gordon, Carol. 1989. "Mutual Perceptions of Religious and Secular Jews in Israel." *Journal of Conflict Resolution* 33 (4): 632-651.
מאמר מתוך עיתון יומי או שבועון: שם משפחה, שם פרטי. "שם המאמר." שם העיתון, תאריך מדויק של הופעת העיתון או השבועון, כרך, מס': עמודים. (ניתן לעתים לוותר על שם המחבר ועל מספר הכרך)

מלמן, יוסי. "אנשי יחידת מסתערבים שפעלה בשנות ה-50 נישאו לערביות בזהות בדויה." *הארץ*, 29 בספטמבר 1988, כרך 80, מס' 240100 : א1.

Cuff, Daniel F. "Forging a New Shape for Steel." *New York Times*, 26 May 1985, Sec. F: 1-2.

כאשר נשתמש בפרסומים של אותו מחבר מאותה שנה נציין אותיות ליד שנת הפרסום בהתאם לציטוט

בתוך הטקסט: Quandt, William. 1993a.

(מקף ארוך ונקודה לציון שם מחבר זה) ----- 1993b.

הסבר כללי (לכל השיטות)

כאמור ישנם מספר אופני ציטוט ורישום מקורות וכאשר בוחרים אחד יש לדבוק בו לאורך העבודה.

קיצור: בכל אחת מהשיטות בעת השמטת מילה או יותר מהקטע המצוטט יש לציין זאת ע"י שימוש בשלוש נקודות כתחליף למלים שהושמטו.

למשל: "ההצטיידות המואצת בשלוש השנים הראשונות שאחרי מלחמת יום הכיפורים אמנם עלתה במחיר כלכלי כבד ושחררה לחצים לשינוי מסובך במבנה צה"ל, אך היו לה גם יתרונות רבי חשיבות הן לטווח הקצר הן לטווח הבינוני."

לאחר השמטת הקטע: "ההצטיידות המואצת בשלוש השנים הראשונות שאחרי מלחמת יום הכיפורים... היו לה גם יתרונות רבי חשיבות הן לטווח הקצר הן לטווח הבינוני."

הסבר: הסבר אישי של כותב העבודה בתוך ציטטה קיימת יופיע בסוגריים מרובעים או בתחתית העמוד: "לולא היה כך, היה [בן-גוריון] חותר לשינוי שיטת הבחירות."

הדגשה: ניתן להדגיש מילה או קטע שלא הודגשו במקור אך יש לציין שההדגשה נעשתה ע"י כותב העבודה. **תרגום:** תרגום משפה שונה מזו בה נכתבת העבודה חייב להביע את המשמעות המדויקת של הטקסט המקורי. במקרה של תרגום חופשי יש לציין ת. ח. וראשי תיבות של שם המתרגם.

רשימת מקורות/ביבליוגרפיה

כל עבודה מדעית חייבת לכלול רשימת מקורות. יש לציין את כל הפריטים הביבליוגרפיים בהם נעשה שימוש במהלך הכתיבה, לצורכי ציטוט ואלה שנקראו בשלבי ההכנה השונים של העבודה. הרשימה תחולק לשפות ולסוגי מקורות (ספרים, כתבי עת...). יש לערוך את הרשימה על פי סדר א-ב' של שמות המשפחה. אין למספר את המקורות.

ברשימת המקורות יצוין המקור בכל עמודיו (בניגוד לרישום ההערה). כאשר יש חזרה עוקבת על אותו שם מחבר ניתן להחליף את שמו במקף ארוך ויש לסדר את הפרסומים של אותו מחבר לפי א-ב' של שמות הפרסומים. השורה בה מופיע שם המחבר היא היחידה שמתחילה מהשוליים. המשך פרטי המקור יופיעו בכניסה, כמו בתחילת פסקה (Tab).

הסבר להערות ולמקורות

כאשר שם המחבר או העורך אינו מופיע אין לציין "לא ידוע" וכדומה, אלא להתחיל בשם הפרסום. כאשר אין הפרדה בין כותרת לכותרת משנה ניתן להוסיף נקודתיים להפרדה (לא סימנים אחרים).

יש לשים לב לאותיות גדולות באנגלית: בהערה או מקור מילים יתחילו באותיות גדולות מלבד מילות קישור אלא אם אלה בראשית משפט. למשל: Robert Kastenbaum & Ruth Aisenberg, *The Psychology of Death* (New York: Springer Publishing Company, 1972).

יש לזכור שקיימים מספר אופני ציטוט במדע המדינה כאשר לכל אחת מן השיטות וריאציות רבות. חשוב ביותר לשמור על אחידות ועקביות בעת הרישום ולאורך העבודה כולה.